



לעילוי נשמת  
הרב הפ"ץ בן אסתר זצ"ל

**פרשת תצוה**

חידושי תורה ושאלות על **פרשת השבוע** וענייני דיומא מ - א' ועד ת' מהפרשים מדרשים וכד'

**התשובות מסודרות לפי סדר א-ב**

**בפרשה 101 פסוקים = מלאכי**

**בפרשת תצוה 7 מצוות, מתוכן 4 מצוות עשה ו-3 מצוות לא תעשה** (ספר החינוך)

כתב ה'כלי יקר' – ההבדל בין גימטריא של המילה 'שכח' (328) לבין הגימטריא של המילה 'זכר' (227) הינו 101, לומר לך שהשונה פרקו מאה ואחד פעמים יזכור את לימודו ולא ישכחהו. כתב הארזי"ל – המלאך הממונה על הזיכרון הוא המלך מיכאל – בגימטריא 101, אותיות מלאכי הם אותיות מיכאל לרמוז שהלומד מאה וחד פעמים יזכור את לימודו, השר הממונה על השכחה הינו ס"מ בגימטריא מאה, לומר לך שמי שלא לומד מאה ואחד פעמים ישלול בו הס"מ וישכח את לימודו. וכן אמרו **תורה צוה לנו משה מורה קהלת יעקב**. (דברים לג ד) **צוה** בגימטריא 101. כתב החת"ס עה"ת (תצוה קכ"ז) - הנה כל זה אם כותבין ס"מ במ"ם פתוחה אבל אם נכתב במ"ם סתומה ס"ם אז בגמטריא תר"ס (כי מ"ם סתומה הוא מספר שש מאות כידוע) הוסיף עליו אות א' יהי גמטריא ילא יכרת' והיינו אות עולם לא יכרת. כתב ה'בן יהודי' (מגילה ב א) - **מ"ם וסמ"ך שפלוחות בנס היו עומדין**. נראה לי בס"ד הטעם שהעמיד השם יתברך אותיות אלו בנס, לרמוז שיעשה לנו נס להצילנו מן מ"ם דפלוני [סמא"ל] ומקליפת כלב הנקרא 'מס' ומשר השכחה שנקרא 'מס' בסוד מה שאמרו רבותינו ז"ל (חגיגה ט): אינו דומה שונה פרקו מאה לשונה מאה ואחד דגובר על מס [100] ואנחנו ניצולים מן שלשה מיני מס הנזכר על ידי מ"ם וסמ"ך שפלוחות שהם רומזים לבינה ותבונה, כמו שכתב רבינו האר"י ז"ל שבינה ותבונה מסמים עיניהם של הקליפות כידוע, ולכך בנס היו עומדין. איתא בגמרא (חגיגה ט ב) - "אמר ליה בר הי הי להלל: מאי דכתיב: **(מלאכי ג, יח) וְשַׁבְתֶּם וְרֵאיתֶם בֵּין צְדִיק לְרָשָׁע בֵּין עֶבֶד אֲלֹהִים לְאִשָּׁר לֹא עֲבָדוּ?** היינו צדיק – היינו עובד א-להים, היינו רשע – היינו אשר לא עבדו! אמר ליה: עבדו ולא עבדו - תרוייהו צדיקי גמורי נינהו. ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד. **על משה רבינו נאמר (דברים לד ה) מִשֶּׁה עֶבֶד יְ-הוָה לִפְיֶכָךְ פָּרַשָׁה זו שְׁלֹא נִזְכָּר בָּהּ שְׁמוֹ מִנֵּין הַפְּסוּקִים שְׁבַע מִרְמָזִים שְׁהוּא עֶבֶד אֲלֹהִים. עֶבֶד אֲלֹהִים לְאִשָּׁר ר"ת בגמטריא ק"א. לא עבדו ר"ת בגמטריא ק'. (חידושי אגדות שם) כתב 'מראית העין' - אפשר במ"ש בזהר הקדוש כי אות ק' מאותיות שקר והוא מסט"א לכך שונה פרקו ק' פעמים יש בו סרד סט"א, אבל כשמצרף עוד א' שהוא אלף אותיות פלא מתקיים בידו. כתב ה'יתוספות ר"י' - שמעתי הטעם דכתיב (איוב כח יב) וְהִחַקְמָה מֵאֵין וְתִמְצָא. מֵאֵין בגימטריא מאה ואחד.**

**בכל פרשת תצוה שמו של משה רבינו לא נזכר -**

לפי שהיה צריך להיות משה כהן ואהרון לוי, דכתיב **הלא אהרן אחיך הלוי** (שמות ד יד) וכשסרב ללכת למצרים ואמר **שלח נא ביד תשלח**. (שם יג) כלומר שלח נא ביד אהרון, ובשביל זה נעשה משה לוי ואהרון כהן, לפיכך לא נזכר משה בזה הפרשה לפי שיש בה בגדי כהונה ואורים ותומים, וכשם שלא נזכר משה בזה הפרשה, כך לא הוזכר אהרון בפרשת תרומה, לפי שכשידע אהרון שיש להביא נדבה לעשות משכן ואהרון נכנס שם, ואבני שהם לצורך אהרון, נסתלק, שלא יאמר שלא מפי הגבורה היו הדברים. (ילקוט האזוב) **א"נ** לפי שמשא אמר על מחילת העגל **מחני נא מספרך אשך פתבת** (שמות לב לב) ואז"ל קללת חכם אפילו על תנאי היא באה, אמר הקב"ה אעשה לך לפני משורת הדין אמחה אותך מן הספר אשר כתבתי כלומר מספר **ואתה תצוה** שכתבתי לפני **פי תשא** וזו היא הקללה שעשתה רועם שלא נקרא שם שמו ובשביל כך לא נקרא משה בזה הסדר. (הרא"ש ז' באדר נסתלק משה רבינו ע"ה, והוא נופל בד"כ בשבוע של פרשת תצוה, לזאת לא יזכר שמו בפרשה לרמז על זה. איתא בשו"ע (תק"פ) אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם, ב' באדר מת משה רבינו עליו השלום. בפרשה ק"א פסוקים כמנין מיכאל (101), הנעלם משם **משה** הוא ק"א, היינו הנסתר מהאות **מם** הוא גם כן מ', דמנינו ארבעים, והנסתר מהאות **שין** הוא ין, כלומר ששים, ואילו הנסתר מאות **הא** הוא א', דכולם עולים בסך הכלל מנין ק"א. זאת לרמז שאע"פ שחיצוניותו של משה רבנו ע"ה נעדר מאיתנו, מ"מ הפנימיות שלו, הרוחניות שלו שהיא התורה הקדושה שלימד לנו, חיה עמנו וכל ימי עולם לא ישבותו. (הגר"א) הפרשה ה-20 מחומש בראשית היא פרשת תצוה ומשה רבינו אמר **מחני נא מספרך הספר ה-כ'**. (דברי צדיקים) **מחני נא מספרך אשך, פרשת תצוה** בגימטריא 501, **אשך** בגמטריא 501. לכך שמו אינו מופיע בפרשה זו. (מדרשו של שם) ולא הזכיר את שמו בשמונה עשר פרשיות – והם שנים עשר שבספר בראשית, (שטרם נולד) ופרשיות נוספות וסימנם: **אשך פתבת, אתם נצבים, שופטים, ראה, כי תצא, (עקב) תשמעון, (חומש) בראשית, תצוה (ויאמר אברהם).** **בראשית** בגימטריא **ואתה תצוה** (913) לפי שגם בחומש בראשית משה רבינו לא מופיע כלל (ר נחמן שטרנפלד). כתב ה'מגלה עמוקות' משה רבינו היה ניצוץ של נח שת והבל, כדי לתקנם. לפי שנה לא מסר עצמו למיתה על דורו ומשה רבינו אמר **מחני נא, כי מלת נא** לכאורה מיותרת, היינו שנות **נ"א** שהם נח ואדם, שנתנו לו ק"ך משנותיהם, שנה נתן למשה חמישים שנים ואדם שבעים. והיא רמוזה בסמיכות הפרשה אל הקודמת יתדת הקצר **נחשת, ואתה תצוה, נחשת** היינו נח שת, ו**אתה** שבאת לתקנם. והבל נתקן לפי שהמשכן נקרא על שם משה רבינו ע"ה.

**ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליהם שמן זית וך פתית למאור להעלות נר תמיד.** (שמות כו כ)

**ואתה תצוה** – מרמז על עניין התשובה. ר"ת ויעשה אדם תקון התשובה תענית צדקה ויודי הספד. אז נקרא בכלל בני ישראל, ואחר פטירתו נודרים לעילוי נשמתו שמן זית וך בעלית ספר תורה, ואז שפתותיו דובבות בקבר, ומעלים את נשמתו. וזהו שרמז **שמן זית וך ר"ת** בגימטריא **שדי** (314) ור"ת **דובב שפתי ישנים (שה"ש יז), וך רמז לז"ך** אותיות התורה, **פתית** רמז לשני בתי המקדש שעמדו להם לישראל, ביהמ"ק הראשון עמד ת"י שנים, ביהמק"ד השני עמד ת"ך שנים, וזה הרמז לאלו שני המקדשות **פתית** היינו שנעשו כתית ונחרבו, אבל בית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו יהיה **להעלות נר תמיד**. (כסא רחמים)

**ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליהם שמן זית וך פתית למאור להעלות נר תמיד.** (שמות כו כ)

**שמן זית וך ר"ת** בגימטריא **מרדכי היהודי** (314) וכתוב (אסתר ב ה) **בן יאיר בן שמעי, בן יאיר** לישראל בתפלתו, **בן יאיר ס"ת נר, בן שמעי בן קיש** בגימטריא **פתית**, וכן הוא מספר השנים שעמדו שני בתי המקדש **להעלות נר**. **וך פתית** מי הוא וך מי שכוחות וכותש לבו לפני הקב"ה דכתיב (תהלים נא ט) **לב נשבר ונדפה א-להים לא תבוה. להעלות נר תמיד** עתידה ארץ ישראל וירושלים להיות אור ונוגה לעתיד לבוא, וזהו להעל' ת' פרסה שהיא מהלך ארץ ישראל. **נר ירושלים באמצע העולם, ונ"ר** שנה מהלך לכל צד. (רבינו אפרים)

**פתוחי חתם קדש לי-הנה.** (שמות כח לו)

איתא בגמרא (תענית ב א) אמר רבי יוחנן: שלשה מפתחות בידו של הקדוש ברוך הוא שלא נמסרו ביד שליח, ואלו הן: מפתח של גשמים, מפתח של חיה, ומפתח של תחיית המתים. מפתח של גשמים — דכתיב: "לפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצה בעתו". מפתח של חיה מנין — דכתיב: "ויזכר אלהים את רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה". מפתח של תחיית המתים מנין — דכתיב: "וידיעתם כי אני ה' פתחתי את קברותיכם".

פתוחי חתם ר"ת חיה תחיה מטר קדש לי-הנה רוצה לומר פתוחי היינו מפתחות חתם קדש הם לה', ולא נגע בהם זו. (הגרא"א)

**בן יהוידע** (שם) - נראה לי בס"ד ענין המפתח וענין השליח הוא, כי כשברא הקב"ה את העולם ברא כח הטבע והוא שליח של הקב"ה לעשות הפעולות בעולם בכל דבר ודבר וכמו שכתב בעל קצרת כסף **בראוי אף ביד טבע מסרו'** ולכן דרשו הראשונים 'אלקים' גימטריא 'הטבע' [86] דהטבע הוא שליח של הקב"ה לעשות הפעולות בעולם. אך לזה כח הטבע קשר הקב"ה עמו כח המעורר הנה הנקרא 'מפתח' ורק בשלשה אלה חיה וגשמים ותחיה לא קשר עם הטבע נקרא 'מפתח' ובכל כח הטבעי שבעולם קשר הקב"ה עמו כח המעורר הנה הנקרא 'מפתח' ורק בשלשה אלה בידו יתברך שהוא יתברך גזור ואומר, והטבע עושה הפעולה שלו בכל דבר משלשה אלו. **גשמים** אותיות **ג' שמים** רוצה לומר הם משלשה שבידי שמים. (בן יהוידע תענית כג א)

**ועשיית מזבח מקטר קטרת עצי שטים מעשה אתו.** (ל א) **מזבח** ר"ת מחילת עוונותיהם של ישראל, זכרון טוב לישראל, ברכה שמברכת את כל המינים, חיים שהיא נותנת חיים. **קטרת** ר"ת קדושה, טהרה, רחמים, תקוה / תקנה (מדרש תנחומא).

### שאלות

- א. הכהן הגדול נכנס פעם בשנה לקודש הקדשים ביום הכפורים להקטיר קטורת וזוהי מדם הפר. על מי נאמר שיכול להיכנס בכל עת אל קודש הקדשים?
- ב. **והלבשת אתם את אהרן אחיך ואת בניו אתו ומשחת אתם ומלאת את ידם וקדשת אתם ונקונו לי.** (שמות כח מא) **לכאורה** משמע שאהרון ובניו שווים בלבישת השמונה בגדים והרי בניו היו להם רק ארבע בגדי כהונה?
- ג. **ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט** ?
- ד. **ועשו את האפוד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור מעשה חשב.** (שמות כח ו) איתא במדרש רבה - אמר רבי כשם שהקרבנות מכפרין כך הבגדים מכפרין, ותנן כהן גדול משמש בשמונה בגדים וההדיוטות בד', כמות מכנסים מצנפת אבנט מוסיף עליהן כהן גדול חשן ואפוד ומעיל וציץ. לכאורה כיצד נאמר וישמאל משרת את פניו? הנה נער הקור **אפוד בד**. וכן נאמר אצל דוד המלך **נודו הקור אפוד בד**. (שמואל ב ו יד) והם אינם כהנים. וכן נאמר ויפגע הוא בפנהים וימת ביום ההוא **שמנים וקמשה איש נשא אפוד בד**. (שמואל א כב יח) והם לא היו כהנים גדולים.
- ד. איתא בירושלמי (יומא פ"ה ה"ג) רבי חנינא וריב"ל חרין דרבנן אמרו: מפני מה כהן גדול משמש בשמונה בגדים אלא כנגד מילה שהיא לשמונה ימים הה"ד (מלאכי ב ה) **בריתי היתה אתו החיים והשלום**. **לכאורה** מה הקשר בין מצוות ברית מילה לבגדי כהונה.
- ה. איך נקרא מקום המערכה שהיה בראש המזבח, והטעם שנקרא כך. והוא מופיע פעם אחת בלבד בכל התנ"ך ופעם אחת בכל הש"ס.
- ו. ראה בהפטרה שכל פניות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין.
- ז. אמר ריש לקיש אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל קל וחומר ממזבח הזהב מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב כמה שנים אין האור שולטת בו פושעי ישראל שמלאין מצוות כרימון דכתיב (שיר השירים ד, ג) **כפלה הרמון רקמתך אל תקרי רקמתך** אלא ריקנין שבך על אחת כמה וכמה. (הגיגה כז א) **לכאורה** למה לא למד ריש לקיש את הקל וחומר ממזבח הנחושת ששם היה אש תמיד ואעפ"כ לא נשרפה הנחושת.
- ח. איתא במשנה (שקלים ה) - **אלו הן הממנין שהיו במקדש חמשה עשר מינים של פקידות ומינוי של שררה היו תמיד במקדש בן אהיה על חולי מעים**. לפי שהכהנים הולכים יחפים על הרצפה ואוכלין בשר הרבה ושותין מים היו מעיהן מתקלקלין וצריכין תמיד לרופא לומר להם זה הסם טוב למעים. (ר עובדיה מברטנורא). לכאורה כיון שעשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש (אבות ה ה), למה לא נעשה נס לכהנים שלא יזיק להם הקור ולא יחלו והא קי"ל שומר מצוה לא ידע דבר רע.
- ח. **ועשה להם מנסי בד לכסות בשר ערוה ממתינים ועד ירכים יהיו.** (שמות כח מב) מדוע עד עכשיו בכל הפרשה כולה קרא להם בגדי שש ורק במכנסים קרא להם בד.
- ט. ארכה של המצנפת של הכהן הגדול.
- י. כמות שמן המשחה אותה עשה משה רבינו, ממנו היה נמשח המשפך וכליו אהרן ובניו כל שבועת ימי המלוואים ובו נמשחו פהנים גדולים ומלכים. **מה הטעם** שעשה דווקא הכמות הזאת.
- כ. **והגדת אתם אבנט אהרן ובניו והבשת להם מגבעת וקנתה להם פנהה לחקת עולם ומלאת יד אהרן ויד בניו.** (שמות כט ט) מה הטעם שכתב **אבנט** בלשון יחיד והוא מדבר על אהרון ובניו. הול"ל לשון רבים **אבנטים**.
- כ. **ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליה שמן זית זך כתיב למאור להעלות נר תמיד.** (שמות כז כ) **תצוה** בגימטריה **נשים צוה** (501). רמז להדלקת הנר לנשים חובה בשבת (בעה"ט). מה הטעם שנשים מוזהרות בהדלקת נרות שבת יותר מהגברים.
- ל. ארכו ורוחבו של האבנט.
- מ. כיצד מדליקין את הנר המערבי שכבה, וכיצד נוהגים בשאר הנרות שכבו.
- נ. בכלי המשכן יש לנו ארון אחד שולחן אחד מנורה אחת ורק שני מזבחות נחושת וזהב. מה הטעם שיש שני מזבחות, **לכאורה** היה אפשר להקריב את הקטורת גם על מזבח הנחושת.
- ס. **ועשיית על שוליו רמני תכלת וארגמן ותולעת שני על שוליו סביב ופעמני זהב בתוכם סביב.** (שמות כח לג) איתא בחז"ל כשם שקרבנות מכפרים כך הבגדים מכפרים, המעיל מכפר על לשון הרע, יבוא קול (שמשיע פעמוני המעיל) ויכפר על קול (של לשון הרע). **מה הטעם** שנבחר דווקא הרימון, ולא פרי אחר ובני ישראל נמשלו לזית, גפן, תפוח, תאנה, אגוז ועוד. ולמה דווקא על המעיל שכולו עשוי תכלת.
- ע. מספר האותיות שהיו חקוקות באורים ותומים.
- ע. **ועשיית מזבח מקטר קטרת עצי שטים מעשה אתו.** (ל א) למה לא נאמר ציווי זה בפרשת תרומה, בשעה שנצטווה משה על עשיית כלי ההיכל הארון השולחן והמנורה.
- פ. **באהל מועד מחויץ לפרכת אשר על העדת יערף אתו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני י-הוה** (שמות כז כא) פרש"י - תן לה מדתה, שתהא דולקת מערב עד בקר ושערו חקמים תצי לג, ללילי טבת הארפין, וכן ללילי הלילות וכו'. כיצד היו עושים אותה מידה של שמן ללילות הקיץ הקצרים ולילות החורף הארוכים, לכתחילה שלא יישאר מהשמן.
- צ. היה כהן גדול ששימש ראשון בבית המקדש בימי שלמה והכהנים נקראו על שמו, והם יהיו נבחרים לעתיד לבוא לעשות את עבודת המזבח.
- ק. נחלקו על מקום בית המקדש, זה אומר בתחומי בהמ"ק נבנה וזה אומר בתחומי בהמ"ק נבנה.
- ר. איתא בחז"ל שכהונה גדולה אינה עוברת בירושה, ואם האב הוא כהן גדול אין הכרח שגם הבן יהיה כהן גדול. אלא הדבר תלוי במשיחה בשמן המשחה שרק אם משחוהו בשמן המשחה הרי הוא כהן גדול. ואין זה דומה למלכות שעוברת בירושה מאב לבן. **באיזה מקרה** הבן קודם לכהן אחר בכהונה גדולה.
- ש. **ואתה תקרב אליה את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן.** (כח א) לכאורה קשה כיון שאמר **ואת בניו אתו** לשם מה צריך לחזור ולפרש **נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר** שהם **בני אהרן**.
- ת. **וזה אשר מעשה על המזבח פכשים בני שנה שנים ליום תמיד.** (שמות כח לח) מספר התמידין הקרבים בכל השנה כולה.

## תשובות

- א. אהרון הכהן – עליו נאמר: **דָּבַר אֶל אֶהֱרֹן אֶחָיו וְאֶל כָּל בְּכָל עַת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרְכָת אֶל פְּנֵי הַפְּתַח אֲשֶׁר עַל הָאֹרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲנַן אֲרָאָה עַל הַפְּתַח.** (ויקרא טו ב) אמר רבי יהודה ברבי סימון: צער גדול היה לו למשה בדבר זה, אמר: אי לי, שמא נדחה אהרן אחי ממחיצתו? אמר הקב"ה למשה: לא כשם שאתה סבור, אלא בכל שעה שהוא רוצה ליכנס – יכנס, רק שיכנס בסדר הזה. (ויקרא רבה פרשה כא ז) וכן בשמות רבה בסוף פרשת תצוה: אהרון היה נכנס **בכל שעה** לבית קדשי הקדשים. ובלבד שיביא עמו פר בן בקר לחטאת ואיל לעולה, ויעשה את כל הסדר המתואר כאן.
- ב. ביום משיחתם היה להם דין של כהן גדול שאין מטמאין לשבעה קרובים. ומה"ט לא טמאו את עצמם אלעזר ואיתמר לנדב ואביהווא. וכן שנינו לא מתו נדב ואביהווא אלא משום שלא לבשו מעיל, משום שביום משיחתם היה להם דין של כהן גדול. ובאותו יום לבשו שמונה בגדים. (פרדס שמאי)
- ג. גזירת מלך הם, אבל ציץ ומכנסים היו בהם טעם, מכנסים לכסות ערוה וציץ לישא עוון הקדשים. (תוספות השלם) **א"נ** אלו השניים אין חכמה בעשייתן וכתוב (שמות כח ג) **וְאֵתָהּ תִּדְבֹר אֶל כָּל חֻמֵי לֵב.** (טור) **א"נ** לא הזכיר מכנסיים שלא היו **לְכַבֹּד וּלְתַפְאֶרֶת.** ולא הזכיר ציץ לפי שלא היה מין בגד (בעה"ט)
- ד. דומה הוא לאפוד של כהן גדול ויחגרו בו עובדי ה' להשתנות משאר בני אדם (מצודת דוד) ולא אפוד של כהן גדול ממש. \*
- ד. דוחים את השבת – הכהונה דוחה את השבת שהרי מקריבין קרבנות תמידין ומוספין בשבת, וכן המילה דוחה את השבת. שנאמר **וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּיָשָׁר עֶרְלָתוֹ,** ביום – אפילו בשבת. (שבת קלב א) וזהו שאמרו חז"ל כשם שהמילה ניתנה בשמונה ימים כך בגדי הכהונה הם שמונה בגדים לפי ששניהם דוחים את השבת. (בניהו – ירושלמי יומא פ"ז ה"ג)
- ה. הראל – **וְהִתְרַאֵל אַרְבַּע אַמּוֹת** (יחזקאל מג טו) פירש המלבי"ם – מקום המערכה שהיה בראש המזבח נקרא **הראל.** כתב המצודת דוד – ונקרא כן ע"ש שירד עליו האש מהאל-ל מן השמים ורבעה עליו כארי. (ארי / אל) הוא כמו האריאל ובאה הה"א במקום האלף ונשמטה היו"ד. והוא מופיע פעם אחת בתנ"ך ביחזקאל (מג טו) ופעם אחת בש"ס במסכת זבחים (נג א). פסוק זה נקרא בהפטרות של פרשת תצוה כאשר לא קוראים את הפטרות זכור בשבת (כמו השנה)
- ו. **וּמַעֲלֵתָהּ פְּנוֹת קָדִים.** (יחזקאל מג יז) **דתניא ר' יהודה אומר:** נאמר לגבי המזבח **וּמַעֲלֵתָהּ פְּנוֹת קָדִים,** ללמד כי כל פניות (פניות) שאתה פונה כשאתה עולה על המזבח לא יהו אלא דרך ימין למזרח (קָדִים) ורק אם הכבש בדרום פונה הכהן משם ימינה לצד מזרח. פרש"י – האי קרא במזבח כתיב ביחזקאל וקאמר שתמיד כבש מעלותיו ברוח הראויה לפנות הימנה למזרח ותהא אותו הפנייה לימין ואין לך רוח ראויה לכך אלא דרום. (זבחים כב ב)
- ז. זכותו של משה רבינו גרמה לו. בימי שלמה ובימי הבית השני היה מזבח העולה מאבנים, מזבח הזהב היה בבית ראשון וגם בבית שני ואעפ"כ לא נשרף וטוב יותר ללמוד הק"ו ממנו. (אזנים לתורה) \*
- ח. חפץ הקב"ה שנעבוד אותו גם כאשר מתייסרים קצת. **א"נ** הכהנים שנחלו היו אלו שהתגאו והייתה כוונתם לא לשם שמים. (מנחת אליעזר)
- ח. חדשים בעיניו ולא שחקין (משומשים) – קמ"ל שאפילו המכנסיים שלא היו מלבוש של כבוד כשאר הבגדים צריך שיהיו חדשים, וזה נלמד מהמילה בד. (זבחים יח ב) (פרדס שמאי)
- ט. ט"ז אמה – והיה צונף בה את ראשו סביב, ובאמצע ראשו מלמעלה יצק את השמן. (רמב"ן שמות כח לא)
- י. י"ב לוגין שהם שלושה קבין. (הוריות יא ב) כנגד י"ב שבטי ישראל שיצאו משלשה אבות כן שמן המשחה הוא י"ב לוגין שהם שלשה קבין. (בן יהודה שם)
- כ. כלאים היו – לשון יחיד מורה ששניהם שוין לענין כלאים. והיא מחלוקת ביומא (ו א) אי אבנטו של כה"ג הוא אבנטו של כהן הדיוט. והיא למ"ד דשניהם שוין. **א"נ** כל הבגדים לא היו שווים במידתם, ואולם מידת האבנט היתה שווה בכלם לפיכך כתיב לשון יחיד. (פרדס שמאי)
- כ. כיבתה נרו של עולם היינו לפי שגרמה מיתה לאדם הראשון ולזרעו אחריו לפיכך מוזהרות הנשים בו יותר. (טעמי המנהגים בשם המדרש) **א"נ** לפי שהן מצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית (הרמב"ם) (טור רס"ג)
- ל. ל"ב אמה ורוחבו כשלוש אצבעות – היה מכפר על הרהור רע שבלב שהרי היה נחגר כנגד הלב, וי"א שהיה מכפר על הגנבים. (ירושלמי-יומא ז א)
- מ. מזבח החיצון – נר מערבי שכבה אין מדליקין אותו אחר דישונו אלא ממזבח החיצון אבל שאר הנרות כל נר שכבה מהן מדליקו מנר חבירו. (רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ג ה"ג)
- נ. נשמה מתכפרת במזבח הזהב על ידי הקטורת שעניינו חוש הריח הקרוב ביותר לנשמה, ולכן הקטורת ביוה"כ הינה דקה מן הדקה שהיא כנגד הנשמה. הגוף מתכפר על ידי מזבח הנחשת באמצעות קרבנות מבעלי חיים, גוף כנגד גוף. (כלי יקר, רקנטי) \*
- ס. סנגוריא על עם ישראל נלמד מהרימון – **כַּפְלֵת הַרְמוֹן רִקְמָה** (שיר השירים ד, ג) אמר ריש לקיש: אל תקרי **רִקְמָה** אלא **רִיקְתָּה** שאפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון (עירובין י"ט). היה עליו ללמד סנגוריא על עם ישראל ולא לדבר לשון הרע. פנ"א, ה"ה רבי מאיר אומר: מה נִשְׁפָּתָה תְּכַלֵּת מִפֶּל מיני צְבָעוֹנִין? מפני שֶׁהַתְּכַלֵּת דוֹמָה לַיִם, וְגַם דוֹמָה לְרִיקָע, וְרִיקָע דוֹמָה לְסַפִּיר, וְסַפִּיר דוֹמָה לְכֶסֶף הַכְּבוֹד. (מנחות פרק ד)
- ע. ע"ב אותיות היו בחושן – שמות י"ב השבטים, מלבד זה כתוב על האבנים: 'אברהם יצחק יעקב', וגם: 'שבטי ישורן' (יומא עג ע"ב), או: 'כל אלה שבטי ישראל' (ירושלמי שם סוף פרק ז), או: 'שבטי יה' (רמב"ם הלכות כלי המקדש ט, ז). ע"ב אותיות בחושן כנגד ע"ב אותיות של שם המפורש הנתון בתוכו (חזקוני)
- ע. עיקר המזבח הוא מזבח הנחשת. שאם אין מזבח העולה ואפילו רק נפגם, אין מקריבים שום קרבן. אבל אם נעקר מזבח הזהב, מקטירין קטורת במקומו לפי שאין המזבח הפנימי מעכב, לפיכך נכתב בנפרד משאר כלי המשכן. (רמב"ם פ"ג מהל' תמידין ומוספין, אזנים לתורה) \*
- פ. פתילות גסות (עבות) היו עושים בקיץ, ופתילות דקות בחורף שלילותן ארוכים. (מושב זקנים, הרא"ש) \*
- צ. צדוק – וְנִתְּתָה אֶל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֲשֶׁר הֵם מִזְרַע צְדוֹק הַקְּרִיבִים אֵלָי (יחזקאל מג יט) פרש"י – לפי שהיה כהן גדול ששימש ראשון במקדש בימי שלמה נקראו על שמו. מצודת דוד – כי הם יהיו נבחרים לעתיד לעשות עבודת המזבח. כתב המלבי"ם – שרק בני צדוק יהיו כשרים אז לעבודה, מפני שהם קרובים אל ה' שלא עבדו ע"ז, והודיע לו ה' כי הוא יקום בתחיה בעת ההיא והוא ימסור פר החטאת לכהנים.
- ק. קין והבל – רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר: שניהם נטלו את הקרקעות ושניהן נטלו את המטלטלין ועל מה היו מדיינין אלא זה אומר בתחומי בהמ"ק נבנה וזה אומר בתחומי בהמ"ק נבנה שנה' וי"ה **בְּהִיוֹמָם פְּשָׁדָה** ואין שדה אלא בהמ"ק היך מה דאת אמר (מיכה ג יב) **צִיּוֹן שָׂדֵה תִּתְּרַשׁ** ומתוך כך (בראשית ד ח) **וַיִּקְּם קַיִן אֶל הָבֶל אָחִיו וַיִּתְּרַגְּהוּ.** (ב"ר כב ז)
- ר. ראוי למלא מקום אביו בחכמה ובכל מידה טובה אזי הבן קודם לאחר, ואין ראוי למנות אחר אלא יש למנות את בנו. (הוריות א.)
- ש. שווים היו – דאי לא תימא הכי הוה אמינא החשובים. **א"נ** להגידי שמלבד שנבחרו מפאת אביהם, נבחרו גם מפאת שלמותם בעצמם. (אברבנאל) **א"נ** בא למעט את פנחס. (אמרי נועם) כדאיתא בגמרא (זבחים קא ב) לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי. וכתב הא"ע – אולי בנים אחרים היו לו חוץ מאלה. וכן איתא בגמרא (יומא פו א) שֶׁפָּתָה בָּנִים הָיוּ לוֹ לְאֶהֱרֹן שְׁרָאוּיִין לִישָׁרְף כְּנָדָב וְאַבְיָהוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: 'הַנּוֹתְרִים', אֶלְאָ שֶׁעָמַד לָהֶם זְכוּת אֲבִיהֶם.
- ת. תש"ל תמידין מקריבים בכל השנה כולה – בכל יום שני פעמים שש"ה הם תש"ל. שְׁנַיִם לַיּוֹם תְּמִיד. ר"ת תש"ל. (חומת אנך, בעה"ט)

כתב ה'תורת חיים' (סנהדרין קב ב) - הואיל והמאכל כקרבן לכן בוצעים את הפת ממקום שמתחילה לאפות, כדין בכורים שניתנים מראשית היבול, ובוצעים על הפת ואין נוגסים בה בשלימות, כשם שצריך שהתרומה יהיו שיריה ניכרים. (חולין קלו ב). כתב השל"ה הקדוש (שער האותיות, קדושת האכילה) - לפיכך מגביהים האצבעות בנטיילת ידיים כנשיאת כפים של ברכת הכהנים, שהאוכל נעשה ככהן העובד. כתב החת"ס (תורת משה ויקרא צז) כאשר השולחן כמזבח, המאכל כקרבן, והסועד ככהן, אזי הבית כבית המקדש. ורמז לכך: **זֶה אֱלִי וְאֶנְהוּ** (שמות טו ב) כאשר **זֶה אֱלִי** נוטריקון **זֶה הַשְּׁלֶטֶן אֲשֶׁר לִפְנֵי-יְהוָה** (יחזקאל מא כב) אזי **וְאֶנְהוּ**, יהיה ביתי נוה ומעון לשכינה.

## מקורות / חידודון \*

ד. בספר "קול אליהו" של הגר"א (אות קנג) מבואר ששאלת עלי הכהן על חנה, היתה באפוד הבד שלו ולא באורים ותומים. וכתב הרמב"ם בהלכות כלי המקדש (י, יג): 'זה שאתה מוצא בדבר נביאים שהכהנים היו חוגרין אפוד בד לא היו כהנים גדולים, שאין האפוד של כ"ג אפוד בד, ואף הלויים היו חוגרין אותו שהרי שמואל הנביא לוי היה ונאמר בו נער חגור אפוד בד, אלא אפוד זה היו חוגרין אותו בני הנביאים ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח הקדש להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול שמדבר על פי האפוד והחשן ברוח הקדש. סליקו להו הלכות כלי המקדש'. ואמנם עלי היה כהן גדול, אך מלבד האורים ותומים ששימשו עבור שאלות של כלל ישראל, היה לו גם אפוד ששימש אותו לשאלות שאינם קשורים לכלל ישראל.

ז. איתא בגמרא (זבחים סא א) אש שירדה מן השמים בימי משה, לא נסתלקה מעל מזבח הנחושת, אלא בימי שלמה. ואש שירדה בימי שלמה לא נסתלקה עד שבה מנשה וסילקה.

י. רבי יהודה אומר: שָׁמֶן הַמִּשְׁחָה שֶׁעָשָׂה מִשֶּׁה בַמִּדְבָּר, כִּמְה נְסִים נַעֲשׂוּ בוּ מִתְחַלְקָה וְעַד סוּף, תְּחַלְתּוּ לֹא הָיָה אֶלָּא שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי לֹוִגִין, רָאָה כִּמְה יוֹרָה בּוֹלְעַת, וְכִמְה עֶקְרִים בּוֹלְעִים, וְכִמְה הָאוֹר שׁוֹרֵף, וּבוּ נִמְשַׁח מִשְׁפָּן וְכִלְיוֹ וְאֶהָרָן וְכִנְיֹו כָּל שְׂבָעַת יְמֵי הַמְּלוּאִים, וּבוּ נִמְשַׁחוּ כְּדוֹלִים וּמְלָכִים. וְאֶפִּילוּ כְּהֵן גְּדוֹל כֵּן כְּהֵן גְּדוֹל טְעוּן מְשִׁיחָה. הוריות יא ב

**תְּחַלְתּוּ לֹא הָיָה אֶלָּא שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי לֹוִגִין** (שמות ל, לא). נראה לי בס"ד טעם למספר י"ב כנגד י"ב שבטי ישראל שיצאו מן שלשה אבות כן שמן המשחה הוא י"ב לוגין שהם שלשה קבין. והא דנרמזו י"ב לוגין באותיות זה [12] דכתיב **זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם** (שמות ל, לא) נראה לי בס"ד כי הנס שנעשה בו תחלתו י"ב וסופו י"ב שלא חסר כלום אף על פי שנמשחו בו דברים רבים היה הנס הזה בזכות משה רבינו ע"ה שנתנבא בזה כמו שאמרו רבותינו ז"ל כל הנביאים נתנבאו ב'פה' ומשה רבינו ע"ה נתנבא ב'זה' דכתיב **זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צָוָה ה'** (במדבר ל, ב). ובזה יתרוץ דקדוק אחד דאמר רבי יהודה שמן המשחה שעשה משה רבנו במדבר, ומקשים **למה הוצרך לפרש שעשה משה** והלא לא נעשה שמן המשחה עוד על ידי זולתו? וכפי האמור ניהא דנקיט הכי להודיע מה שזכה השמן לנס זה הוא בזכות משה רבינו ע"ה אשר עשאו בידו. (בן יהודע - הוריות יא ב)

**וּבוּ מִשְׁחוּ כְּהֵנִים גְּדוֹלִי וּמְלָכִים**. ואע"ג דכתיב בקרא (שמות ל, לג) **וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת** ומלך בכלל זר. אפשר דדריש ליה מדכתיב (שמות ל, לב) **עַל מִשְׁחָה אֶדָּם לֹא יִיָּסֵף** ודרשי אָדָם ולא מלך כדדרשי' (מגילה דף יא). **בְּקוֹם עֲלִינוּ אֶדָּם** (תהלים קכד ב) ולא מלך זה המן הרשע. (הרא"ש שם)

ג. **סגולות אמירת הקטורת** - א. מבטלת מגפה וחלאים רעים. ב. ינצל משעבוד מלכויות. ג. הברכה מצויה במעשה ידיו. ד. ינצל מדינה של גיהנום. ה. מבטלת הקליפות וההיצונים וסטרא אחרא. ו. מבטלת הכישופים ז. מבטלת הרהורים רעים. ח. נוהל שני עולמות עולם הזה והעולם הבא. ט. מסלק הדינים מעליו. י. ימצא חן וחסד בעיני כל רואיו. יא. מסוגלת לעושר. (סגולות לישראל)

ע. **אֵת הָאוֹרִים וְאֵת הַתְּוֹמִים** (שמות כה ל) בגימטריא **שם בן שבעים ושנים**. וכן מ- **וַיִּוָּשַׁע יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא** (שמות יד ל) עד **בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד**. (זכריה יד ט) י"ח פעמים י-הוה - י"ח פעמים ד' אותיות הם ע"ב אותיות. לכך אומרים מיד ישתבח **שמוך** לעד מלכנו. ובשבת אומרים נשמת כל חי תברך את שמוך ה' א-להינו. כי שם היוצא מן **וַיִּסַּע מִלְאֲךָ הָאֱ-לֹהִים** (שמות יד ט), ע"ב אותיות שהיו בחושן. וכן י"ח פעמים אָנִי יְהוָה בְּקוֹשִׁים תִּהְיֶה - י"ח פעמים הם ע"ב אותיות. (רבינו יהודה החסיד)

**וְעֲשִׂיתָ מִזְבַּח מִקְטָר קִטְרֵת עֲצֵי שִׁטִּים תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ**. (ל א) - נכתב בסוף להודיענו שאין דבר חשוב כמו הקטורת, מזבח העולה היה עומד מחוץ לאהל מועד לפני פתח המשכן, ומזבח הקטורת היה בתוך אהל מועד לפני ארון העדות לפי שהיה חשוב מאוד לפיכך ציוה הקב"ה להקטיר ממנה בכל יום ב' פעמים, פעם א' בבוקר לפני הקרבת הקרבנות ופעם ב' בין הערביים לאחר הקרבת הקרבנות. (ש"ך)

פ. מהו דישון המנורה כל נר שכבה מסיר הפתילה וכל השמן שבנר ומקנחו ונותן בו פתילה אחרת ושמן אחר במידה והוא חצי לוג וזה שהסיר משליכו במקום הדשן אצל המזבח עם דישון המזבח הפנימי והחיצון ומדליק נר שכבה והדלקת הנרות היא הטבתם ונר שמצאו שלא כבה מתקנו. (רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פ"ג הי"ב)

**שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת**  
התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה  
**לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל**  
[ramnadlan018@gmail.com](mailto:ramnadlan018@gmail.com) לקבלת העלון במייל נא לפנות לכתובת